

Det ornitologiske argument

PER AAGE BRANDT

Jeg lukker øjnene og ser en flok fugle. Synet varer et sekund eller måske mindre; jeg ved ikke, hvor mange fugle jeg så. Vår deres antal bestemt eller ubestemt? Problemet vedrører Guds eksistens. Hvis Gud eksisterer, er antallet bestemt, fordi Gud ved, hvor mange fugle jeg så. Hvis Gud ikke eksisterer, er antallet ubestemt, fordi ingen i så fald kunne holde regnskab med dem. I dette tilfælde så jeg færre end (lad os sige) ti fugle og flere end en, men jeg så ikke ni, otte, syv, seks, fem, fire, tre eller to fugle. Jeg så et antal mellem ti og en, som ikke er ni otte, syv, seks, fem, osv. Dette hele tal er utænkeligt; ergo eksisterer Gud.

Teksten, "Argumentum ornithologicum", hidører fra *El hacedor*, 1960, og blev først oversat til dansk i 1983.¹ Den skyldes jo ikke en troende forfatter, men en højlig ironisk argentinsk digter, som placerede hele sit værk i spændingen mellem filosofi og litteratur, ofte med poesien i en protagonistisk rolle, som i *El alef* eller *El espejo y la máscara*.

Man kan sige, at denne lyrisk-ornitologiske argumentation vedrører kontrasten mellem et subjektivt og omtrentligt synspunkt på den ene side og et objektivt og præcist synspunkt på den anden side, og at eftersom det omtrentlige forudsætter det præcise, som det ofte erstatter i mangel af bedre, da forudsætter det omtrentliges udsigelse altså principielt det præcises udsigelse, dvs. *det synspunkt, hvorfra intet ikke kan ses*, det olympiske eller divine udsyn – altså forudsætter jeg ved min upræcise rapport Guds eksistens som indehaver af dette divine udsigtspunkt, hvorfra min rapport principielt vil kunne præciseres. Man kan jo ikke for alvor have at gøre med en samling genstande i verden, som ikke lader sig tælle. At

jeg ikke når at tælle dem, er en anden sag. Og den sidste er ontologisk.

Velan, hvad siger vi dertil?

Nu drejer det sig jo i teksten om en mental forestilling, et indre syn: jeg lukker øjnene og ser for mit indre øje en flok fugle. En "flok" af noget er ikke et naturligt tal, men på den anden side ved jeg, at fugle og andre dyr kun kan optræde i et antal svarende til et naturligt, helt positivt tal. Gælder dette så også fugle set med menneskets indre blik, *imaginære fugle*? Borges ved og morer sig over, at hans samtids filosoffer givetvis vil besvare spørgsmålet positivt! I den analytiske filosofi er det indre og imaginære ikke en selvstændig værensform, men en ideal skygge af det eksterne i verden eksisterende – verdens tanker eller ideer er i os, når vi tror, at vi forestiller os noget; derfor må fuglenes antal også være endeligt og svare til et naturligt tal, eftersom dette at se er at percipere det værende, selv når det kun foregår i vore hoveder. Hvad jeg forestiller mig, er jeg i grunden nødvendigvis i færd med at percipere. Min perception er bare ikke perfekt, fordi jeg har lukket øjnene. Et sted i verden har en perception givet anledning til dette mit indre syn, og ved denne lejlighed har der i sandhed været tale om et bestemt antal fugle.² Jeg ved ikke nu, hvad tallet var, og jeg vidste det sikkert heller ikke dengang. Nogen må vide det, ikke sandt? Altså eksisterer Gud.

At dette er absurd, er i sig selv interessant, fordi det kræver en del meningsfuldt tankearbejde at forstå, at og hvorfor det er absurd.

Man kan rigtignok ikke møde en flok fugle bestående af et ikke eksisterende antal bevingede individer. Kan man så overhovedet tillade sig at bruge et udtryk som "en flok"? Ja, vel kan man det, men kun specifikt om det, man netop oplever, opfatter,

skimter og i denne forstand "ser". Det er en fænomenologisk kvantor, kunne man sige. "Flokken" er et fænomenologisk kvantum. Sproget anerkender sådanne fænomenologiske kvanta, selv om alle talende ved, at det er en dårlig idé f.eks. at handle med fugle på et marked på denne måde: her må det oplevede kvantum oversættes til et tælleligt mængdebegreb. At se fugle "for sig" er imidlertid ikke det samme som at handle med fugle, så oversættelsen er ikke udpræget aktuel. Jeg kan udmærket beskue et træ foran vinduet uden at skulle vide, hvor mange blade det har på sine grene; "en hel del", vil jeg måske kunne påstå. Jeg har ingen forpligtelse til eller i øvrigt adgang til at vide (alt om), hvad jeg oplever; alligevel oplever jeg noget, og alligevel tror jeg, at det, jeg oplever, svarer til noget, der yderligere er til stede ved samme lejlighed, og som principielt kan vides, men som jeg af forskellige grunde ikke selv oplever netop nu. Hvad enten jeg lukker eller jeg åbner øjnene, oplever jeg alt muligt spændende, som jeg kun kan gøre ganske lidt rede for – altså... eksisterer Gud? Nej, altså står der en hel del tilbage for hvem som helst at undersøge yderligere og på supplerende vis, eftersom alt dette resterende simpelthen eksisterer, *uanset nogen perciperer det*. Dette er det helt almindelige, realistiske og ikke-religiøse syn på denne sag: tingene findes, hvad enten vi ved det eller ikke. Når vi til gengæld siger: *tingene findes* – uden at tilføje, hvem det er, der "finder" dem, anvender vi et upersonligt grammatisk udtryk, hvis subjekt altså ikke er "nogen". Sproget hviler i sine upersonlige udtryk, uanset hvad vi taler om. Dermed viser sproget blot, at talende og talende-tænkende mennesker alment tale-tænker på vegne af ingen-i-særdeleshed, som hvem-som-helst; og man behøver netop kun at anerkende eksistensen af hvem-som-helst for at have indtaget sprogets grundlæggende synspunkt. Fra et moderne synspunkt kan man naturligvis hævde, at en *hvem-som-helst* eksisterer lige så lidt som en *flok* af noget; dette moderne og empiristiske synspunkt er karakteristisk ved at afvise det menneskelige forestillingsliv som noget selvstændigt eksisterende. Er det ikke mærkeligt, at det er blevet ikke alene muligt, men endda filosofisk nærliggende, og ikke alene nærliggende, men tvin-

gende eller næsten uafviseligt nødvendigt at afvise vor egen fantasi og dens egne begreber om mængder og egenskaber i øvrigt? Jeg har kolleger, som simpelthen afviser, at der er beskrivelige betydninger i menneskers bevidstheder, og jeg har endda enkelte kolleger, der afviser, at der i det hele taget findes bevidsthed. Det er fascinerende, at så meget lader sig afvise, og sådanne grader af afvisning må sikkert i sig selv betragtes som stor kunst.

Nada más.

Noter

1. *Jorge Luis Borges. En antologi*, red. P. Aa. Brandt, I. Kobæk, A. Salomonsen, K. E. Schölhammer, Forlaget Sjakalen, Beduinserien, Århus 1983.
2. Dette princip svarer til hævdelser af en sandhedsbetingssemantik i modsætning til en immanent og strukturel semantik, der ville sige, at et indhold betyder, hvad det betyder, i forhold til andre indholdsstørrelser.